

Motion till riksdagen 2025/26:311

av **Rashid Farivar (SD)**

En tillförlitlig, konkurrenskraftig och hållbar svensk AI-politik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en nationell AI-kommitté bör inrättas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en nationell ”AI task force” bör inrättas vid Statsrådsberedningen i Regeringskansliet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör utarbeta en nationell AI-plan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas en nationell gemensam AI-infrastruktur för den offentliga förvaltningen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige omgående bör utarbeta en nationell molnpolicy för den offentliga förvaltningen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för en konkurrenskraftig och teknikneutral AI-politik inom Europeiska unionen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka tillämpning av AI för brottsliga ändamål och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka allmänhetens medvetande om AI och cyberresiliens och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tidiga utbildningsinsatser i skolan gällande AI och cybersäkerhet och tillkännager detta för regeringen.

Artificiell intelligens

Artificiell intelligens (AI) är ett område inom datavetenskap och teknik som syftar till att utveckla datorer och program som kan analysera data, dra slutsatser och fatta beslut på ett sätt som efterliknar mänsklig intelligens. Istället för att ge datorer detaljerade instruktioner för varje uppgift skapas algoritmer och modeller som kan lära sig av både historiska data och realtidsdata. På så sätt kan AI-system successivt förbättra sin prestanda, anpassa sig till nya förhållanden och identifiera mönster och samband som inte alltid är uppenbara för människor. För att uppnå detta krävs kraftfull hårdvara, avancerad mjukvara och tillgång till stabil och säker energi.

Den tekniska utvecklingen inom AI sker idag i en mycket snabb takt, särskilt inom språkförståelse, textgenerering, bild- och videoanalys samt beslutsstöd. Generativ AI är ett tydligt exempel på denna utveckling, med förmåga att skapa text, bilder, ljud och annat material som upplevs som autentiskt och meningsfullt. Ett välkänt exempel är Open AI:s chattmodell Chat GPT (Chat Generative Pre-Trained Transformer), som kan föra samtal, besvara frågor, producera texter och analysera information på många språk. Ett annat exempel är xAI:s Grok, som under de senaste åren har utvecklats snabbt och kraftfullt. Moderna AI-modeller innehåller ofta hundratals miljarder parametrar, vilket gör dem till så kallade stora språkmodeller (Large Language Models, LLM).

AI representerar en form av icke-biologisk intelligens skapad av människor, med potential att automatisera komplexa uppgifter, fatta beslut och göra förutsägelser baserade på stora datamängder. Tillgång till kvalitetsdata är därför avgörande för att utveckla effektiva och pålitliga modeller, vilket gör data till en central resurs inom AI-utveckling. Potentialen av AI är stor inom en rad samhällssektorer, inklusive forskning, medicin, transport, jordbruk, finans, juridik, samhällsplanering, ingenjörsvetenskap och offentlig förvaltning. Samtidigt innebär den snabba utvecklingen att det är nödvändigt med tydliga etiska riktlinjer, säkerhetsåtgärder och ansvarstagande i hur teknologin utvecklas och tillämpas, för att säkerställa verklighetsförankring och samhällsnytta.

Motivering

Precis som med många tekniska genombrott i mänsklighetens historia, exempelvis förbränningsmotorn, transistorn och dynamiten, medför AI-utvecklingen stora möjligheter. AI kan möjliggöra smartare och mer effektiv automatisering av uppgifter, beslutsfattande, transport, energianvändning och resursfördelning. Innovation och produktion kan ske i snabbare takt, vilket kan förbättra människors livskvalitet och framtidsmöjligheter globalt.

Samtidigt medför AI betydande risker, vilket har lett till en omfattande internationell debatt om teknikens påverkan på samhälle och mänsklighet. Frågor om säkerhet, etik och AI:s potentiella dominans över mänsklig verksamhet är centrala.

På EU-nivå har arbetet med AI-förordningen, den så kallade AI-akten, pågått sedan 2017 och den kommer träda i kraft i sin helhet i mitten av 2026. Sverige bör dock inte vänta utan snarast vidta nödvändiga åtgärder, med hänsyn till medborgarnas rättigheter, näringslivets konkurrenskraft och en teknikneutral politik.

Den AI-politik som förespråkas i denna motion bygger på tre principer: tillförlitlighet, konkurrenskraft och hållbarhet.

Tillförlitlighet innebär att AI-tillämpningar inte får utgöra ett allvarligt hot mot grundläggande värderingar, rättigheter eller friheter. Detta gäller både privata och offentliga aktörer.

Konkurrenskraft innebär att Sverige ska kunna dra nytta av AI utan att hämma näringslivets utveckling. Detta är särskilt viktigt för små och medelstora företag som kan ha begränsade resurser för att analysera och uppfylla komplexa regelverk. Samtidigt måste svensk AI-politik främja konkurrenskraft jämfört med länder med avancerad AI-utveckling, såsom USA och Kina.

Hållbarhet innebär att mänskligheten styr AI, inte tvärtom. Utvecklingen måste ske på ett sätt som är transparent, verklighetsbaserat, ansvarstagande och etiskt försvarbart. AI bör vara ett verktyg i medborgarnas och mänsklighetens tjänst.

I november 2024 överlämnade AI-kommissionen sin rapport *Färdplan för Sverige* till regeringen. Rapporten innehåller 75 förslag för att stärka Sveriges AI-ekosystem på ett hållbart och säkert sätt. Förslagen omfattar bland annat nya utredningar, uppdrag till myndigheter och ekonomiska satsningar, med fokus på att främja AI inom offentlig förvaltning, stärka kompetensförsörjningen och säkerställa tillgång till offentliga data för innovation.

Regeringen har påbörjat implementeringen av flera av förslagen. Bland annat har Försäkringskassan och Skatteverket fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för en gemensam AI-verkstad inom offentlig förvaltning. Syftet är att skapa en säker och robust infrastruktur samt gemensamma stödfunktioner för AI, inklusive kompetensstöd och rådgivning kring tekniska, rättsliga och säkerhetsrelaterade frågor.

Tidiga insatser inom utbildning och forskning är avgörande gällande AI-utveckling och AI-användning. Sverige bör ligga i framkant när det gäller AI-teknologi och vetenskap för att kunna forma en framtid där teknologin används säkert, effektivt och för medborgarnas bästa.

Nationell AI-kommitté

Sedan Global AI Index (GAI) introducerades år 2020 har Sveriges placering försämrats från plats 15 till plats 25 år 2024. Särskilt oroande är att Sverige inom området ledarskap rankas på plats 57 av 83 undersökta länder. Detta påvisar tydligt ett behov av att stärka det politiska ledarskapet och kunskapen inom AI i Sverige.

För att möta denna brist och samtidigt maximera möjligheterna att AI-utvecklingen blir en positiv kraft – både för Sverige och för mänskligheten i stort – krävs att politiken intar en mer aktiv och framskjuten position. Politiken måste förstå både potentialen och riskerna med denna snabbt växande teknologi. Med tanke på den accelererande utvecklingen inom AI bör därför en nationell AI-kommitté inrättas, med ansvar för ledning, samordning och strategisk styrning på området.

Den nationella AI-kommittén bör bestå av företrädare från samtliga riksdagspartier tillsammans med experter från akademi, näringsliv och relevanta myndigheter. Ledningen bör utövas av antingen statsministern eller riksdagens talman. Kommitténs syfte ska vara att kontinuerligt hålla den politiska nivån informerad om de senaste framstegen, tidigt identifiera och uppmärksamma centrala frågeställningar samt lägga fram förslag på lagstiftning för att styra utvecklingen på ett balanserat och ansvarsfullt sätt.

Även om AI utgör huvudfokus för kommitténs arbete bör dess uppdrag även omfatta en bredare överblick över exponentiella teknologier och riskfyllda högteknologiska områden, där AI förväntas fungera som en accelerator. En sådan kommitté vore ett enkelt men effektivt steg för att snabbt höja kunskapsnivån om AI inom politiken och säkerställa att Sverige står väl rustat inför de möjligheter och utmaningar som teknologin för med sig.

Nationell AI task force

Sverige halkar efter i den globala utvecklingen av AI. Enligt flera nationella och internationella mätningar är bristen på starkt politiskt ledarskap och samordning en avgörande förklaring. Dragi-rapporten om Europas konkurrenskraft understryker dessutom att hela EU riskerar att hamna på efterkälken jämfört med USA och Kina. För Sveriges del krävs ett tydligare politiskt ansvarstagande för att möta den snabba teknikutvecklingen.

Den svenska förvaltningsmodellen är robust när det gäller långsiktiga och specialiserade frågor, men den brister i förmåga att hantera snabb systemövergripande teknikutveckling. AI-utvecklingen sker tvärsektoriellt och kräver samordnade insatser som dagens strukturer inte klarar av i tillräcklig takt.

Mot denna bakgrund och i linje med *AI-kommissionens Färdplan för Sverige* (SOU 2025:12) bör en särskild AI task force inrättas vid Statsrådsberedningen i Regeringskansliet, direkt under statsministerns tillsyn. Denna enhet ska fungera som en brygga mellan politik och förvaltning samt säkerställa att regeringens AI-politik implementeras effektivt. Task forcen bör ledas av en statssekreterare med erfarenhet från Regeringskansliet och bestå av både generalister och specialister, exempelvis inom AI-teknologi, dataförvaltning, juridik, säkerhet och internationella förhandlingar.

Gruppen ska regelbundet samråda med näringsliv, akademi, offentlig sektor och arbetsmarknadens parter samt bevaka AI-utvecklingen inom EU och globalt. Efter fyra år bör en utvärdering avgöra om task forcen ska permanentas eller om ansvaret kan återgå till ordinarie förvaltningsstrukturer.

En nationell AI-task force är en nödvändig satsning för att ge Sverige det politiska ledarskap och den handlingskraft som krävs för att ta en ledande roll i den teknologiska utvecklingen.

Nationell AI-plan

Svenskt näringsliv satsar idag stora resurser på forskning och utveckling inom AI. Stora företag och koncerner investerar årligen miljarder kronor, ofta med stöd av en teknisk färdplan eller produktportfölj, ibland kallad cykelplan. En sådan plan fungerar som en vägledande ram för all forskning och utveckling, med sikte på både dagens och framtidens produkter och tjänster. Den kan justeras över tid, men dess främsta styrka är att den ger en långsiktig riktning och tydliga prioriteringar.

Den svenska offentliga förvaltningen har redan en stark digital grund, särskilt inom stora myndigheter som Försäkringskassan och Skatteverket. Däremot saknas motsvarande långsiktiga centrala satsningar, ambitioner och visioner som finns inom

näringslivet. AI har en enorm potential att stärka samhället och effektivisera den offentliga sektorn oavsett om det gäller små eller stora verksamheter. Enligt beräkningar från Myndigheten för digital förvaltning (Digg) kan nyttan av AI uppgå till så mycket som 140 miljarder kronor årligen för offentlig sektor.

Det är därför avgörande att regeringen och berörda myndigheter tar ett långsiktigt grepp om AI-frågan och sätter upp tydliga, ambitiösa mål. Sverige bör snarast utarbeta en omfattande nationell AI-plan, grundad på de förslag som presenteras i *AI-kommisionens Färdplan för Sverige* (SOU 2025:12). Planen bör tas fram av den nationella AI task force som föreslagits i denna motion, och följas upp årligen med kontrollstationer och revideringar. På så vis kan planen kontinuerligt justeras i takt med den snabba utveckling som sker inom AI och säkerställa att Sverige förblir konkurrenskraftigt, innovativt och samhällseffektivt.

Nationell gemensam AI-infrastruktur

År 2021 fick Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, Digg och Skatteverket i uppdrag att stärka den offentliga förvaltningens kapacitet att använda AI. I den slutrapport som Digg presenterade 2023 framkom en tydlig slutsats: Bristen på övergripande samordning leder till dubbelarbete, uteblivna stordriftsfördelar och ökande skillnader mellan stora och små aktörer. Särskilt mindre kommuner och myndigheter riskerar att hamna helt utanför utvecklingen, eftersom de saknar resurser att själva bygga upp nödvändig AI-kompetens och infrastruktur.

Denna situation visar på behovet av en gemensam nationell AI-infrastruktur. En sådan bör omfatta både en fysisk infrastruktur för lagring, delning och bearbetning av data med hög kvalitet och säkerhet och en ”mjuk” infrastruktur med gemensamma AI-tjänster, vägledningar och stödfunktioner. Här kan Sverige dra nytta av förslag som redan presenterats i *AI-kommisionens Färdplan för Sverige* (SOU 2025:12), där en central förutsättning är etableringen av en säker och robust gemensam AI-infrastruktur kopplad till molntjänster och beräkningskraft.

En gemensam nationell AI-infrastrukturlösning skulle ge hela den offentliga sektorn – från statliga myndigheter till kommuner och regioner – möjlighet att ta del av AI:s potential, oavsett organisationens storlek och förutsättningar. Det skulle också motverka fragmentering, där varje aktör utvecklar egna lösningar av varierande kvalitet och säkerhet, vilket är ineffektivt och i många fall orealistiskt.

Infrastrukturen bör kompletteras med gemensamma stödfunktioner som på kort sikt kan bistå mindre aktörer med specialistkunskap och på längre sikt stärka deras egen kapacitet. På så sätt kan samhället som helhet snabbare och mer jämlikt ta del av AI:s nyttor.

Naturligtvis kräver en nationell AI-infrastruktur betydande ekonomiska investeringar. Men de potentiella samhällsvinsterna är enorma: Digg har uppskattat att AI kan skapa nyttor motsvarande upp till 140 miljarder kronor årligen för den offentliga förvaltningen. Det är därför angeläget att arbetet påbörjas så snart som möjligt.

Sverige bör agera kraftfullt och snabbt för att bygga en robust nationell AI-infrastruktur som är ett grundvillkor för att säkra digital suveränitet, stärka välfärden och öka landets konkurrenskraft i en tid av snabb teknologisk förändring.

Nationell molnpolicy

Användningen av molntjänster inom offentlig sektor är i grunden en nödvändig och positiv utveckling och utgör en central åtgärd för att kunna realisera en nationell gemensam AI-infrastruktur för den svenska offentliga förvaltningen. Användningen av molntjänster måste dock ske balanserat, medvetet och under nationell kontroll. Det finns stora fördelar, såsom ökad kostnadseffektivitet, tillgänglighet, systemstabilitet, redundans och snabb tillgång till uppgraderade verktyg.

Samtidigt medför molnbaserade lösningar betydande risker, särskilt vad gäller informationssäkerhet, juridisk kontroll och digital suveränitet. Den kanske största utmaningen är att svensk offentlig sektor riskerar att bli beroende av utländska aktörer under främmande jurisdiktion. Molntjänster bör därför användas där det är lämpligt, men viss typ av information – särskilt känslig eller säkerhetsskyddad – får aldrig lämna svensk jurisdiktion.

Förutsättningarna för användningen av molntjänster har förändrats avsevärt, och inte till det bättre. Det pågående fullskaliga kriget i Ukraina, där Ryssland utmanar inte bara europeisk säkerhet utan hela den regelbaserade världsordningen, har gjort it- och cybersäkerhet till en integrerad del av det nationella försvaret. Samtidigt har de transatlantiska relationerna förändrats – både handelsmässigt och militärt – vilket har ökat osäkerheten kring framtida samarbete och tillgång till teknik från USA och andra allierade.

Sverige befinner sig inte längre i ett teknologiskt eller geopolitiskt vakuum. Vår digitala infrastruktur är en del av vårt totalförsvaret. Det innebär att valet av molntjänster inte längre enbart är en upphandlingsfråga, utan i högsta grad en strategisk säkerhetspolitisk fråga. Det är därför viktigare än någonsin att Sverige tar fram en egen *nationell molnpolicy* som vägledning för den offentliga förvaltningen, det vill säga för myndigheter, kommuner och regioner.

Den nationella molnpolicyn bör utgå från svensk och europeisk digital suveränitet, innehålla ett tydligt regelverk för när molntjänster får respektive inte får användas, ställa krav på öppenhet, kontrollerbarhet, säkerhet och interoperabilitet samt främja svensk och europeisk teknikutveckling och innovation.

Arbete inom EU för en konkurrenskraftig och teknikneutral AI-politik

Sverige har länge haft en nationell politik och samhällskultur som främjat innovation, forskning, teknologisk utveckling och öppenhet i kombination med ansvarstagande. Denna tradition riskerar nu att hämmas av överdriven EU-reglering. Framför allt gäller detta den nyligen beslutade AI-förordningen samt tillämpningen av EU:s dataskyddsförordning (GDPR).

AI-förordningen, som började träda i kraft i augusti 2024, bygger på ett riskbaserat förhållningssätt där högriskanvändningar måste uppfylla omfattande krav innan de tillåts på marknaden. Även om flera delar är lovvärda finns en påtaglig risk att regelbördan hämmar innovation, investeringar och tillväxt i Sverige och Europa. Länder utanför EU kan därmed ta ledartröjan i AI-utvecklingen medan vi riskerar att hamna på efterkälken – en position vi redan delvis befinner oss i.

Samtidigt begränsar GDPR, i kombination med nationell lagstiftning, möjligheterna att utnyttja de data som Sverige redan besitter. Bristande möjligheter till datadelning mellan myndigheter och osäkerheter kring rättstillämpningen gör att värdefulla lösningar inom exempelvis vård, omsorg och brottsbekämpning förblir outnyttjade. Detta innebär ett direkt hinder för både offentlig sektor och näringsliv och försvagar Sveriges konkurrenskraft.

Det är därför av största vikt att regeringen verkar inom EU för en konkurrenskraftig och teknikneutral AI-politik och dataskyddsregler, där regleringen balanserar riskhantering med innovationsförmåga. Regelbördan måste minska så att svenska företag, myndigheter och forskningsmiljöer kan tillvarata den potential som AI och datadriven utveckling erbjuder.

Motverka tillämpning av AI för brottsliga ändamål

Reglering av AI bör i första hand fokusera på tillämpningen av tekniken, inte på hur den utvecklas av ingenjörer eller vilken form av script (mjukvara) eller maskiner (hårdvara) som används för teknikutveckling. Sverige måste säkerställa att de lagar som gäller för vanliga medborgare även gäller när tekniken används.

Att använda AI för att utföra brottsliga handlingar strider mot grundläggande etiska och moraliska principer. AI som utnyttjas i skadliga syften kan orsaka allvarliga skador för både individer och samhälle. Ökad brottslighet, manipulation av information och störningar i samhällsfunktioner riskerar att bli följden. Om AI används för att automatisera brottsliga handlingar blir det dessutom svårt att identifiera och stoppa dem, vilket ökar skadorna och skapar oro.

Ett förbud mot brottslig tillämpning av AI ska omfatta exempelvis bedrägerier, missbruk av deepfake-teknik för utpressning, olaglig manipulation av finansmarknader samt annan kriminell verksamhet. Här kan Sverige luta sig mot den europeiska AI-förordningen, som redan förbjuder social scoring, manipulativa gränssnitt, olaglig biometrisk övervakning och liknande användningar. Men det räcker inte att lita på EU. Sverige bör ta eget ansvar och utforma nationella verktyg för att motverka kriminell användning av AI.

Redan i dag pågår ett arbete – regeringen har föreslagit en reglering för polisens användning av AI-baserad ansiktsgenkänning, medan Integritetsskyddsmyndigheten (Imy) förbereds som tillsynsmyndighet för AI-system inom brottsbekämpning. Dessa initiativ behöver kompletteras med tydligare insatser för att upptäcka, förhindra och bestraffa kriminell användning av AI, samtidigt som teknikutvecklingen inte kvävs av överdriven detaljreglering.

Sveriges linje bör vara att AI i grunden är en innovationsmöjlighet. Fokus för lagstiftning ska därför ligga på att skydda samhället från missbruk, inte på att reglera ingenjörernas arbete.

Utökat allmänt medvetande om AI och cyberresiliens

I dagens digitala samhälle förändrar AI och den snabba teknikutvecklingen förutsättningarna för både medborgare och myndigheter. För att kunna dra nytta av

teknikens möjligheter och samtidigt skydda samhället mot risker är det avgörande att stärka det allmänna medvetandet om AI och cyberresiliens.

AI integreras i allt fler delar av människors vardag, från sjukvård och transporter till finans och underhållning. Med en grundläggande förståelse för tekniken kan medborgare fatta mer informerade beslut och använda AI på ett ansvarsfullt sätt. Kunskap bidrar också till att motverka missuppfattningar och att främja en faktabaserad syn på vad AI kan och inte kan göra.

Cyberresiliens handlar om samhällets och individens förmåga att förebygga, stå emot och återhämta sig från cyberhot. I takt med att cyberbrottsligheten växer blir det allt viktigare att människor förstår hur de kan skydda sina digitala identiteter, privata data och nätverk mot angrepp som phishing, skadlig kod och manipulation. Ett ökat medvetande bidrar inte bara till personlig säkerhet, utan stärker också hela samhällets robusthet och beredskap.

Regeringen och ansvariga myndigheter har en central roll i dessa frågor. Genom samordnade informationskampanjer, folkbildningsinsatser och utbildningsprogram kan medborgarna få praktiska verktyg för att möta den digitala utvecklingen. Skolan bör integrera grundläggande kunskap om AI och cybersäkerhet i undervisningen, medan myndigheter som MSB (MCF från och med 1 januari 2026) och Imy kan erbjuda vägledning och resurser till både individer och företag.

Ett höjt allmänt medvetande om AI och cyberresiliens skapar en kultur av säkerhet och ansvarstagande. Det stärker innovationen, skyddar integriteten och gör Sverige bättre rustat att möta framtidens digitala utmaningar. Regeringen bör därför ta initiativ till en nationell satsning på att öka allmänhetens kunskap inom dessa områden.

Tidiga utbildningsinsatser i skolan gällande AI och cybersäkerhet

Flera länder runt om i världen har redan börjat inkludera AI och cybersäkerhet i skolornas läroplaner. Hongkong var först ut med en nationell strategi där elever redan i grundskolan introduceras till AI, dess funktioner och etiska aspekter. I Förenade Arabemiraten och Saudiarabien är AI-undervisning på väg att bli obligatorisk i hela skolsystemet, och i Kina undervisas elever i AI redan från lågstadiet. När det gäller cybersäkerhet ligger länder som Israel, Singapore, Storbritannien och USA långt framme, där barn och ungdomar lär sig att förstå och hantera digitala risker.

Sverige riskerar att halka efter i denna utveckling om vi inte agerar. I en tid då digitalisering och AI präglar allt fler delar av samhället är det avgörande att nästa generation förstår både möjligheterna och riskerna med tekniken. Kunskap om AI ger eleverna verktyg för att orientera sig i en snabbt föränderlig värld och stärker deras konkurrenskraft på en framtida arbetsmarknad. Samtidigt är grundläggande färdigheter i cybersäkerhet en förutsättning för att bygga ett tryggt och motståndskraftigt digitalt samhälle.

Sverige bör också ta fram en nationell strategi för att tidigt integrera AI och cybersäkerhet i skolundervisningen. Detta kan ske genom att införa grundläggande moment om AI och digital säkerhet i redan befintliga ämnen som matematik, samhällskunskap och teknik. Fokus bör ligga på att ge eleverna både praktisk förståelse och förmåga till kritiskt tänkande kring teknikens konsekvenser redan från årskurs 5 eller 6.

Genom att ta detta steg kan Sverige kombinera sin starka tradition av utbildning och innovation med en framtidsinriktad satsning som rustar både elever och samhälle för den digitala tidsåldern.

Rashid Farivar (SD)